

Pahor evropskim socialistom:
Italija še ni obračunala s fašizmom

Matejka Grgič
o znanju in rabi
slovenščine:
»Šola ne more
nadomestiti
realnega življenja«

13

Termoelektrarna
v Trziču ima
zagrete
nasprotnike

12

Kam po poklic?

17

Primorski dnevnik

PETEK, 1. FEBRUARJA 2013

št. 26 (20.654) leto LXIX.

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 24. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerkljimi, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni "Dobrodob" v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni "Slovenija" pod Vojškim pri Idriji, do 7. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zaslužjeni Evropi.

TRST - Ul. Montecchi 6 - Tel. 040 7786300, fax 040 7786339

GORICA - Ul. Garibaldi 9 - Tel. 0481 356320, fax 0481 356329

ČEDAD - Ul. Ristori 28 - Tel. 0432 731190

Internet: <http://www.primorski.eu/> e-mail: redakcija@primorski.eu

POŠTNA PLAČANA V GOTOVINI

Spedizione in abbonamento postale 45% Art 2, comma 20/b, legge 662/96 - Trieste

1,20 €

Vse skupaj še kar klavrno

SANDOR TENCE

Avtonomna Dežela Furlanija-Juljska krajina je nastala zaradi narodnih manjšin (predvsem slovenske), zaradi geopolitične lege (predstraža pred Jugoslavijo) in z namenom, da bi se Furlanija kar se da poenotila s Trstom in Gorico. Jugoslavije že zdavnaj ni več in med Trstom ter Furlanijo ni več nekdanjih napetosti, ostajajo manjšinske skupnosti, na položaju katerih FJK ni znala (ali hotela) utrditi svoje avtonomije. Danes lahko rečemo, da so imeli nekdanji demokristjani, socialisti in komunisti jasnejše pojme o avtonomiji, kot jih ima sedaj Tondo in pred njim Illy.

Res je, da živimo v hudih kriznih časih, ko politika ni več v sozvočju s pričakovanji in hotenji ljudi, naša Dežela pa si je v zadnjih dvajsetih letih zapravila dobršen del svoje verodostojnosti. Pri tem ne mislimo na Deželo kot upravno enoto, ki dobro posluje (naše zdravstvo je še vedno med najboljšimi v Italiji), temveč na Deželo kot politično tvorbo. Zgledovanje po drugih je včasih gola retorika, lahko pa bi se zgledovali ne le po Kataloniji, ki je daleč, ampak vsaj po Tridentinski-Južni Tirolski. In ne samo zato, ker tam živijo Nemci in Ladinci.

PS: Nekaj ur po slavnostni seji deželnega sveta je posvetovalna komisija FJK za Slovence dokončno ugotovila, da Dežela ne bo niti s centom krila primanjkljaja državnih prispevkov 2012 za slovenske ustanove. Lepo »darilo« Slovincem za 50-letnico deželnega statuta.

TRST - Slavnostna seja deželnega sveta

Obletnica statuta FJK brez pogleda naprej

Osrednji govor na včerajšnji slavnostni seji deželnega parlamenta Furlanije-Juljske krajine, na kateri so le redki omenili slovensko manjšino, je imel predsednik italijanskega ustavnega sodišča Franco Gallo

TRST - Deželni svet Furlanije-Juljske krajine se je na včerajšnji slavnostni seji spomnil 50-letnice deželnega statuta, na katerem temelji upravna avtonomija FJK. Zasedanje je bilo slavnostno le na papirju, v resnici prav nič praznično, saj je na seji izstopala splošna zaskrbljenost nad usodo Dežele kot dosedanje upravno-politične enote.

Finančna vprašanja in finančni odnosi z Rimom so žal skoraj popolnoma zasenčila ostale probleme, ki se pojavljajo v vsakdanjem življenju FJK ter njenih prebivalcev. Vključno s problemi slovenske manjšine.

Na 3. strani

**Našli truplo
pogrešanega pilota**

Na 2. strani

**Čiščenje Glinščice:
dvojezično sodno
obvestilo**

Na 4. strani

**Nov dokumentarec
Elisabette Sgarbi**

Na 8. strani

**Po univerzitetnem
študiju bodo peki**

Na 13. strani

**Prodajalcem vozil
kradli računalnike**

Na 14. strani

PRISPEVKI - Posvetovalna komisija Dežela zaprla vrata slovenskim ustanovam

TRST - Deželna posvetovalna komisija za slovensko manjšino je včeraj odobrila predlog za porazdelitev 1,113 milijona evrov državnih prispevkov 2012 slovenskim ustanovam. Gre za zadnjo tranšo lanskih prispevkov, ki jih je italijanska vlada oklestila za skoraj 900 tisoč evrov v primerjavi z letom 2011.

Manjšina je bila v preteklem letu prikrajšana še za dodatnih 400 tisoč evrov, ki jih je Dežela spričo rezov Berlusconijeve vlade najprej anticipirala Slovincem, sedaj pa zadržala zase. In to kljub temu, da

je odbornik Elio De Anna javno obljubil deželnemu svetniku Igorju Gabrovcu, da bo teh 400 tisoč evrov tako ali drugače na razpolago manjšini. To se ni zgodilo, slovenske kulturne ustanove so v leto 2013 torej vstopile z okoli 1,3 milijona evrov manj kot v letu prej.

Drago Štoka (SSO) je obžaloval, da je Dežela tako nepozorna do Slovencev, Rudi Pavšič (SKGZ) pa se je vprašal ali ima še sploh smisel sodelovati v posvetovalni komisiji, ki ne odloča o ničemer in ki jo izvršilna oblast sploh ne posluša.

Na 3. strani

BERLIN - Monti Italija največja neto plačnica v proračun EU

BERLIN - Italija si želi, da bi sprejeli več ukrepov za spodbujanje gospodarske rasti in zaposlovanja, meni pa tudi, da bi moralo biti ravnotežje med neto prejemnicami in neto plačnicami v evropski proračun pravičnejše. Na prihodnjem vrhu v Bruslju naj bi se zato pogajali o novem sistemu rabatov. Italija, ki se je v minulih letih znašla v hudih finančnih težavah, je bila leta 2011 največja neto plačnica v proračun EU. Tako je dejal italijanski premier Mario Monti, ko se je včeraj v Berlinu sešel z nemško kanclerko Angelo Merkel.

Na 11. strani

OPČINE - Sinoči v priredbi Slovika Gen. konzul Dimitrij Rupel o razmerah v Sloveniji

5

BRUSELJ - Slovenski zunanji minister Karl Erjavec po srečanju s hrvaško kolegico Pusićevo

»Rešitev je mogoče doseči do konca februarja«

BRUSELJ - V Bruslju je včeraj še vedno odmevalo srečanje zunanjih ministrov Slovenije in Hrvaške, Karla Erjavca in Vesne Pusić, ki poskušata najti rešitev za problem LB. Slovenski minister je razkril, da iščejo bilateralno rešitev v okviru nasledstva v smeri poravnave bilance LB. Pusićeva pa o vsebini rešitve ni želela govoriti. Bolj se bliža 1. julij, predviden vstop Hrvaške v EU, bolj je problem LB v ospredju pozornosti, saj Slovenija z rešitvijo tega vprašanja pogojuje ratifikacijo hrvaške pristopne pogodbe. Ima dve konkretni zahtevi: da se vprašanje LB rešuje v okviru nasledstva in da Hrvaška umakne pooblastila za tožbe proti LB in NLB na hrvaških sodiščih.

Potem ko sta se Erjavec in Pusićeva v sredo dogovorila za pospešitev reševanja problema LB in za nov sestanek obeh ministrov in strokovnjakov Franceta Arharja in Zdravka Rogiča 6. februarja v Sloveniji, je to vprašanje v Bruslju močno odmevalo še danes ob robu zasedanja zunanjih ministrov EU, ki sta se ga udeležila tudi vodji slovenske in hrvaške diplomacije.

Hrvaška je po navedbah slovenske strani že pristala na to, da se vprašanje rešuje v okviru nasledstva, tako se zdi, da je za ratifikacijo sedaj potreben le še umik pooblastil za tožbe. Na vprašanje, kaj Zagreb zahteva v zameno za umik pooblastil, je Erjavec včeraj odgovoril: »Ratifikacijo pristopne pogodbe ... To je to in vmes moramo najti poravnalni način v zvezi z odprtim vprašanjem LB.«

»Pogoji Slovenije so zelo jasni. Želim, da je ta problem del obvez, ki jih prinaša dunajska pogodba. Gre za nasledstveno vprašanje, znotraj tega lahko sklenemo neko poravnavo, nek dogovor, a znotraj pravil, ki veljajo za reševanje nasledstvenih vprašanj, in seveda pogoj je, da ne tečejo sodni postopki proti LB pred hrvaškimi sodišči,« je še dejal.

Na vprašanja, za kakšno poravnavo gre, je minister odgovoril le: »Govorimo o bilanci LB in ta bilanca mora biti poravnana. Ne moremo govoriti samo o pasivi, ampak tudi o aktivni in pogledati, kaj izračun pokaže.« O podrobnostih ni želel govoriti, češ da je politik, ne finančni strokovnjak.

Šlo naj bi za poravnavo glede vprašanja 278 milijonov evrov, kolikor naj bi Hrvaška zahtevala od Slovenije za prenesene vloge varčevalcev, in vprašanja terjatev nekdanje podružnice LB v Zagrebu do hrvaških podjetij; šlo naj bi za 1,2 milijarde evrov terjatev. Vsekakor naj bi po Erjavčevih besedah šlo za »konkretno rešitev«, ne pa za način reševanja problema. Časa za arbitražo namreč ni, mediatorja ne potrebujemo, je še poudaril minister in ponovil oceno, da je rešitev mogoče doseči do konca februarja.

Minister je sicer povedal, da se je ob robu zasedanja zunanjih ministrov EU včeraj sestel z evropskim komisarjem za širitev Stefanom Fülejem, ki je po njegovih besedah »zelo zadovoljen« s potekom sredinega srečanja vodij slovenske in hrvaške diplomacije. »Odmevi so zelo pozitivni,« je dejal Erjavec.

Ob tem je poudaril, da ni bilo nikakršnih pritiskov iz Bruslja, ZDA ali od kod drugod, ter izpostavil, da se kot zunanji minister zaveda, kakšne so politične razmere v Sloveniji. »Zavedam se, da lahko pride do takšnega položaja, da zaradi politične situacije parlament ne bo zmožegal ratifikacije, tudi če bi se dogovorili o načinu reševanja problema LB,« je dejal.

Minister je tudi večkrat izrecno poudaril, da je treba rešitev politično opredeliti. »Ne gre za to, da bi nekdo profitiral na račun enega ali drugega. Gre za to, kaj je sprejemljiva rešitev za obe strani. Kaj pa je sprejemljiva rešitev, je pa politična odločitev, ocena obeh ministrov, obeh vlad,« je pojasnil. Povedal je tudi, da je v sredo zvečer bolj malo spal, ker je razmišljal o tem, kako naprej. »Osebnostno mislim, da so možnosti, da najdemo rešitev, sprejemljivo za obe strani, a potrebna je politična volja, potrebna bo veliko potrpežljivosti in veliko strpnosti,« je poudaril.

O tem, kaj bi bilateralen dogovor v okviru nasledstva pomenil za preostale na-

Hrvaška zunanja ministrica Vesna Pusić je poudarila, da je Hrvaški v interesu, da je »rešitev takšna, da ne bo nihče nikogar prevaral ali nadigral in da jo lahko ena in druga stran politično predstavi svoji javnosti.«

slednice, je minister povedal, da je treba to doseči bilateralno v okviru nasledstvenih pravil in da bo to presedan potem tudi za ostale. »Ne moremo čakati, kdaj se bodo ostale tri naslednice pripravljene pogovarjati. Se bodo pa tudi morale, če bodo želele v EU, ker se bodo soočale z enakim vprašanjem,« je dejal.

Vodja hrvaške diplomacije pa včeraj v Bruslju ni želela govoriti o vsebini rešitve problema LB, o kateri se pogajata Slovenija in Hrvaška, češ da bosta večino vsebine opredelila finančna strokovnjaka. Poudarila pa je, da je Hrvaški v interesu, da je »rešitev takšna, da ne bo nihče nikogar prevaral ali nadigral in da jo lahko ena in druga stran politično predstavi svoji javnosti.«

Povedala je tudi, da cenil prizadevanja kolega Erjavca. Sploh glede na razmere v Sloveniji, kjer se koalicijski postopno krči, Erjavec po njenih besedah kaže »zelo veliko mero odgovornosti, da se to reši pred bodisi volitvami bodisi nekim preurejanjem, ki se bo zgodilo in ki bo terjalo določen čas.«

Sestanek 6. februarja bo po besedah Pusićeve morda sestanek, na katerem se bo četverica podrobno in dokončno dogovorila o tem, kako rešiti vprašanje LB, morda pa bo potreben še en sestanek, a cilj je, da je zadeva rešena do konca februarja. Pusićeva je optimistična, da obstajajo vse možnosti za to, da Slovenija ne bo zadnja, ki bo ratificirala pristopno pogodbo.

Petra Miklavc za STA

LJUBLJANA - Odločitev morda že danes

Bo Ljudmila Novak tudi ministrica za pravosodje?

LJUBLJANA - Ministrica za Slovenec v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak je od premiera Janeza Janše prejela vabilo, da po odstopu ministra za pravosodje in javno upravo Senka Pličaniča prevzame vodenje tega resorja, je potrdil tiskovni predstavnik NSi Jernej Vrtovec.

Novakova se o ponudbi še odloča. V javnosti sicer kroži več kombinacij za vodenje omenjenega ministrstva in ministrstva za finance.

Janša ima po včerajšnji seznanitvi DZ z odstopoma ministrov Državlanske liste Pličaniča in Šušteršiča deset dni časa, da predlaga nove ministre ali pa za opravljanje te funkcije pooblasti bodisi katerega od drugih ministrov bodisi se to funkcijo odloči opravljati sam. Po nekaterih informacijah naj bi to storil že danes.

Po nekaterih neuradnih informacijah naj bi finančni resor prevzel Janša sam ali pa minister za delo, družino in socialne zadeve Andrej Vizjak, medtem ko naj bi bil po nekaterih informacijah novi državni sekretar na tem ministrstvu poslanec SDS Andrej Šircelj. Vizjak je sicer ob robu včerajšnje se-

MINISTRICA
LJUDMILA NOVAK

KROMA

je DZ dejal, da nič ne ve o tem, da bi bil v igri za nadomeščanje katerega od ministrov.

Predsednica NSi se o tem, ali bo poleg ministrstva, ki ga vodi, prevzela še vodenje ministrstva za pravosodje in javno upravo, še odloča. V javnosti sicer krožijo tudi neuradne informacije, da bi ta resor utegnil prevzeti notranji minister Vinko Gorenak. Delo državnega sekretarja na pravosodnem ministrstvu utegne po nekaterih informacijah opravljati sedanja državna sekretarka na notranjem ministrstvu Barbara Brezigar ali pa državni sekretar Robert Marolt. (STA)

LETALSKA NESREČA - Včeraj popoldne na morju pri Pesaru

Našli truplo pogrešanega pilota

Strmoglavljeno ameriško bojno letalo F16 je vzletelo iz vojaškega oporišča v Avianu v severni Furlaniji

PESARO - Na Jadranu so včeraj popoldne našli truplo pilota ameriškega lovca F-16, ki je v ponedeljek strmoglavil ob italijanski obali Jadranskega morja. Našli so ga na odprtem morju kake štiri navtične milje od kraja Pesaro v Markah. Identificirali so ga na podlagi uniforme. Italijanska obalna straža je truplo ponesrečenega Lucasa Guentherja že pozno popoldne prepepeljala v Pesaro. Truplo so našli potem, ko so ribiči v sredo zvečer na območju našli čelado in padalo. Pred tem je ribiška ladja našla razbitine letala.

Omenjeno ameriško vojaško letalo je vzletelo iz Natove baze Aviano v severni Furlaniji in je v okviru urjenja letelo še s tremi letali, ko je v ponedeljek okoli 19. ure izginilo z radarjev. Pilot je v zadnjem radijskem kontaktu poročal o težavah, nakar je bila veza med letalom in letališčem prekinjena.

Na slikah (ANSA) reševalna akcija in točen kraj, kjer so našli truplo ponesrečenega letalca.

POLITIKA - Slavnostna seja deželnega sveta

Nič kaj praznična 50-letnica posebnega deželnega statuta

TRST - Deželni svet Furlanije-Juljske krajine se je na včerajšnji slavnostni seji spomnil 50-letnice deželnega statuta, na katerem temelji upravna avtonomija FJK. Zasedanje je bilo slavnostno le na papirju, v resnici prav nič praznično, saj je na seji izstopala splošna zaskrbljenost nad usodo Dežele kot dosedanje upravno-politične enote. Finančna vprašanja in finančni odnosi z Rimom so zasenčili ostale probleme, ki se pojavljajo v vsakdanjem življenju FJK ter njenih prebivalcev.

Pred kratkim izvoljeni predsednik ustavnega sodišča Franco Gallo je glavno pozornost svoje »lectio magistralis« namenil prav finančni avtonomiji in finančnemu poslovanju. Drugih vprašanj dejansko ni omenil, kot tudi ni izpostavil prihodnosti sistema italijanskih dežel, da ne govorimo o tistih, ki se ponašajo s posebnimi avtonomnimi statuti. Gallo je dejansko opravičil nekatere centralistične državne gospodarske in finančne ukrepe, ki pa po njegovem ne predstavljajo nevarnosti za federalistično ureditev Italije.

Predsednik deželnega sveta Maurizio Franz je priznal, da so lokalne avtonomije pod hudimi pritiski in udari, zato mora FJK tudi v tem težkem obdobju avtonomno zagovarjati svojo ogroženo avtonomijo. Franz vidi rešitve v federalizmu, ki ga (še) ni ter v pohenotenu političnih strank v boju za zaščito upravne samostojnosti.

Predsednik deželnega odbora Renzo Tondo je obnovil 50 let statuta in izpostavil razloge, ki so privedli do rojstva Dežele. Med razloge za deželno samostojnost je zelo splošno naštel tudi prisotnost jezikovnih manjšin ter

Osrednji govornik na slavnostni seji deželnega sveta je bil predsednik ustavnega sodišča Franco Gallo. Spodaj demonstracija Edinosti pred sedežem deželnega parlamenta

KROMA

vlogo FJK v odnosu do sosednjih držav, pri čemer je Tondo izrecno omenil sodelovanje z avstrijsko Koroško. Glede sosedov ga vsekakor bolj skrbi njihov nižji davčni pritisk, od tod predlog, da bi FJK uživala posebne davčne olajšave, ki ji Rim ne sicer ne bo kar tako priznal.

Pred Tonom, ki je sklenil sejo, so se oglasili načelniki svetniških skupin, ki si vsak po svoje razlagajo obletnico statuta in vzroke za ohranitev upravne avtonomije v luči zelo spremenjenih razmer v Italiji ter v Evropi. Iz posegov političnih predstavnikov izhaja, da - kljub lepim besedam - ni neke skupne vizije prihodnosti FJK. Dejansko smo že v volilni kampanji za deželne volitve, torej v času, ko vsakdo vleče vodo na svoj mlin.

MANJŠINA - Predlog porazdelitve zadnje tranše državnih prispevkov

Dežela dokončno zaprla vrata slovenskim ustanovam Ali ima sploh smisel komisija, ki ne odloča o ničemer?

TRST - Deželna posvetovalna komisija za slovensko manjšino je včeraj odobrila predlog za porazdelitev 1,113 milijona evrov državnih prispevkov 2012 slovenskim ustanovam. Gre za zadnjo tranšo lanskih prispevkov, ki jih je italijanska vlada oklestila za skoraj 900 tisoč evrov v primerjavi z letom 2011. Manjšina pa je bila v preteklem letu prikrajšana še za dodatnih 400 tisoč evrov, ki jih je Dežela spričo rezov Berlusconijske vlade najprej anticipirala Slovencem, sedaj pa zadržala zase. In to kljub temu, da je odbornik Elio De Anna javno obljubil deželni svetniku Igorju Gabrovcu, da bo teh 400 tisoč evrov tako ali drugače na razpolago manjšini. To se ni zgodilo, slovenske kulturne ustanove so v leto 2013 torej vstopile z okoli 1,3 milijona evrov manj kot v letu prej.

Da bi malček ublažila to težko situacijo sta predsednika SSO in SKGZ Drago Štoka in Rudi Pavšič predlagala ter dosegla, da je komisija 1,113 milijona evrov porazdelila 21 t. primarnim organizacijam ter petim ustanovam oziroma združenjem, ki imajo zaposlene uslužbence. Primarne in te ustanove bodo v povprečju dobile okoli 22 odst. manj prispevkov kot lani. Gre za KD Ivan Trinko iz Cedada,

Arhivski posnetek posvetovalne komisije FJK za Slovence

KROMA

Zvezi cerkvenih zborov iz Trsta in Gorice, Planiko iz Kanalske doline ter Sklad Mitja Čuk. S tem so bili prikrajšani krožki in društva. Štoka in Pavšič sta takšen ukrep, ki je doživel soglasje v komisiji (mora ga še potrditi dežel-

na vlada), označila kot gesto solidarnosti v sili.

Deželno upravo je ob odsotnosti odbornika De Anne, ki je žal postala že navada, zastopal funkcionar Giuseppe Napoli. Tudi na včerajšnji, kot na vseh prejšnjih sejah, je Napoli, ki ni nič kriv za nastalo situacijo (odgovornosti nosijo politiki), ponovil, da bo pomisleke, kritike in zaskrbljenost članov komisije iznesel pristojnim političnim dejavnikom. Več ni mogel obljubiti, razen obveze, da se bodo pristojne službe čimprej lotile postopka za državne prispevke 2013, ki znašajo (razen grenkih presenečenj) 5,3 milijona evrov.

Vzdušje na seji je bilo še kar klavrnino. Ustanovitelji FJK in tudi sam Štoka, ki je bil dolgo let deželni svetnik, so imeli v glavi drugačno Deželo, ki bi bila prijazna in naklonjena Slovencem. V zadnjih letih je pozornost FJK do naše manjšine močno padla, kot pričajo žalostna dogajanja okrog financiranja slovenskih organizacij, je dejal vodja SSO.

Tudi Pavšič je zelo razočaran nad Deželo in nad samo posvetovalno komisijo, ki jo vlada FJK dejansko prezira, saj sploh ne upošteva njenih mnenj in predlogov. Na zadnji seji je npr. komisija izrazila negativno mnenje o nekem prispevku Občini Režija (odstranitev azbesta iz skladišča ob šoli) iz sklada zaščitnega zakona, ki ga je Tondova uprava potem vseeno podelila rezijanski upravi. Predsednik SKGZ se je vprašal, če ima sploh smisel sodelovati v komisiji, ki ne odloča o ničemer. Aprila bodo sicer deželne volitve, bistveno pa je, da Slovencem danes primanjkuje 1,3 milijona evrov javnih prispevkov, je podčrtal Pavšič.

S.T.

SLOVENCA V FJK
»Ni vzrokov za veselje, temveč za razmislek«

IGOR KOCIJANCIČ

IGOR GABROVEC

TRST - »Dovolite mi, da ob začetku svojega posega neposredno opozorim v svojem materinem jeziku na eno izmed vsebin, to je na prisotnost jezikovnih in narodnih manjšin na našem deželnem ozemlju, kar je tudi med temeljnimi razlogi posebnega statuta Dežele FJK.« je v slovenščini začel svoj včerajšnji poseg v deželnem svetu Igor Kocijancič, načelnik Mavrične leveice. Ko bomo v prihodnjih dneh podajali obračune prvih petdeset let avtonomije, bomo bržkone primorani oceniti tudi, če smo v dosedanjih desetih zakonodajnih dobah primerno in učinkovito ovrednotili prav ta pomemben sestavni del deželne avtonomije. »Na dlani je, da ostaja ta specifičnost tudi ob današnjih, objektivno močno spremenjenih okoliščinah, glede na izvorno obdobje deželnega statuta, še vedno izrazito aktualna vsebina avtonomije, ki bi jo bilo smiselno nadgraditi.« je poudaril Kocijancič.

»Današnja slovesnost ob 50. obletnici avtonomije FJK naj bo priložnost za trezen razmislek o prehojeni poti in številnih še odprtih vprašanjih«, opozarja deželni svetnik Slovenske skupnosti Igor Gabrovec. Nedavno znižanje števila deželnih svetnikov je po njegovem povsem samoumevna poteza, ki še dodatno bremeni ali vsaj omejuje prisotnost predstavnikov narodnih in jezikovnih manjšin v deželnem svetu Upravičene varčevalne ukrepe javnega aparata bi lahko dosegli z enakimi ali celo boljšimi rezultati z znižanjem plač, odpravin in drugih odškodnin politikov in tako ohranili dragoceno raven demokratične zastopnosti manjšin (jezikovnih in političnih).

»SSK je danes edini politični subjekt, ki se lahko ponaša s tem, da je bil s svojim znakom lipove vejice in imenom prisoten tako v prvi mandatni dobi FJK, kot v današnji. Paradoksalno bi bilo, ko bi se to zastopnost onemogočilo prav v letu praznovanja 50-letnega obstoja Dežele«. Neuspešnost je Dežela po Gabrovčevem prepričanju dokazala tudi na področju priznanja in obravnave starodavne in plemenite stvarnosti skupne imovine. Jusrari in srenje ostajajo po petdesetih letih še vedno »tabu«, tako da so kritična stališča njihovega deželnega koordinacijskega združenja povsem razumljiva in upravičena.

»31. januar je zato za (pre)mnoške dan, v katerem ni veliko razlogov za praznovanja. Celotna deželna skupnost z vsemi svojimi političnimi silami vred se mora trezno zamisliti ob današnjem splošnem stanju. Samo objektivna in samokritična analiza je lahko štartna točka za nadaljevanje poti, na kateri ne bo manjkalo težav, a bo prav gotovo tudi polno novih zanimivih izzivov,« je v svojem razmišljanju še izpostavil zastopnik SSK.

LA MAGLIA
ŽENSKA OBLAČILA
TRŽIČ
ulica Roma 58
Tel. 0481.790074

**IZJEMNE UGODNOSTI
SEZONSKA RAZPRODAJA
S POPUSTI DO 50%**

Tudi modni udobni in prilagojeni kroji

DVORANA TRIPCOVICH - Na platnu zaživel dokumentarec Elisabette Sgarbi Trieste la contesa

Anekdote in utrinki o raznoliki tržaški duši

Več krajših intervjujev s predstavniki tržaškega javnega življenja in preprostimi ljudmi

Potem ko je še pred desetimi dnevi s svojim celovečercem *Il viaggio della signorina Vila* (Potovanje gospodične Vile), poetičnim poklonom Trstu, uvedla dogajanje letošnjega Trst film festivala, se je režiserka in direktorica založbe Bompiani Elisabetta Sgarbi ponovno vrnila v naše mesto. Sinoči je namreč v nabito polni dvorani Tripcovich predpremierno predstavila svoj najnovejši dokumentarni film *Trieste la contesa* (Trst jabolko spora). Nov delček pripovedi o Trstu, ki pa še zdaleč ni končana, kot pravi Sgarbijeva.

Lepo, fascinirano, zgodovinsko in naravno zanimivo, razpeto med preteklostjo in sedanjo, med različnimi kulturami in jeziki - takšno je mesto Trst, ki ga tokrat gledalcu ponuja Sgarbijeva. Sicer pa film nikakor ne želi biti portret mesta, pač pa ponuja možnost Tržčanom, da se o njem izrečejo. Režiserka se je tokrat namreč odločila za serijo krajših intervjujev (vprašanja postavlja Eugenio Lio) z različnimi dušami našega mesta, predstavniki tržaškega javnega življenja pa tudi preprostimi ljudmi. Kamera spremlja gledalca od starega pristanišča, mimo Štavana, Botača, kopaljšč Topolini oz. Barkovelj, Rižarne in tržaških pokopališč, do Miramarskega oz. Devinskega gradu ter po mestnih ulicah in trgih. V te filmske kontekste je režiserka spretno postavljala svoje sogovornike - naj med njimi opozorimo na politologa Giorgia Rossettija, kabaretista Paola Rossija, zgodovinarja Raoula Pupa, pisateljice Maura Covacicha in Pina Rovereda, docente Mirana Košuto, Marijo Mitrovič in Andreo Segreja, gozdnega čuvaja Lucia Uliana, direktorja centra za genetski inženjering in biotehnologijo (ICGEB) Maura Giacco, predstavnika judovske skupnosti Maura Tabora ali arhitektko Barbaro Fornasir. Vsak nastopajoči je mikrofonu zaupal podatek, anekdoto ali samo majhno zanimivost, ki je po svoje osvetlila eno dušo Trsta. Sicer pa je bilo občutiti, kako nad njihovimi besedami lebdi kot v nevidno tančico ovita predvsem ljubezen do tega našega mesta, neka nad-telesna navezanost na vse kar Trst je.

Pred projekcijo so zavrteli tudi krajši pogovor s Primom Rovisom, ki se je spominjal svoje matere, in Borisom Pahorjem, ki se je zaustavil pri nenapisani zgodovini, pri protislovenskem fašizmu, ki so ga tako italijanske knjige kot šolski programi prevečkrat zamolčali.

Dokumentarni film bodo predvajali v nedeljo, 10. februarja, ob 23. uri na programu RaiStoria. (sas)

Režiserko Elisabetto Sgarbi so včeraj na odru spremljali (z leve) Mario Andreose, Eugenio Lio in župan Roberto Cosolini

KROMA

LICEJ PREŠEREN - Pred začetkom novinarske delavnice

Prvi stik z redakcijo

Dijaki 3.A, 3.C in 1. klasičnega liceja so spoznavali vsakdanje delo novinarjev Primorskega dnevnika

Pred začetkom novinarske delavnice, ki jo bodo na liceju Franceta Prešerna od prihodnjega tedna priredili in vodili novinarji Primorskega dnevnika, so dijaki 3.A, 3.C in 1. klasičnega liceja obiskali uredništvo našega dnevnika v Ulici Montecchi 6, da bi se dejansko seznanili s časnikarskim vsakdanom.

Mlade so sprejeli odgovorni urednik Dušan Udovič, vodja fotostavnice Marko Hussu in fotograf Davorin Križmančič, ki so jim predstavili, kako nastaja dnevnik - se pravi od zamisli do končnega izdelka, mimo redakcijskih sestankov, zbiranja gradiva, fotografiranja in seveda pisanja ter vstavljanja članka v stran.

Nagrade za najboljše dijake-fotografe

Na zavodu za geometre Max Fabiani (Ul. Monte s. Gabriele 48) bodo danes ob 11.30 nagradili zmagovalce že osmega umetnostnega in fotografskega natečaja Questa volta metti in scena ... il gusto (Tokrat uprizori ... okus), ki sta ga ob podpori in s pokroviteljstvom Pokrajine Trst, Občine Devin-Nabrežina in tržaškega centra Unesco priredila kulturno združenje Opera viva in Zavod za geometre Max Fabiani po zamisli umetnice Lorene Matic, ki je dejansko tudi izpeljala projekt. Razpis je bil tudi letos namenjen izključno tržaškim višješolcem, dijakom Zavoda združenega sveta iz Devina in gimnazije Carli iz Kopra. Njihove končne izdelke bodo tudi razstavili.

V Lovat roman o italijanskem terorizmu

V knjigarni Lovat (Drevored XX. Septembra) bodo danes ob 18. uri predstavili roman *Il massacro per un presidente* reškega avtorja in novinarja Diega Zandela. Roman se pogloblja v italijanski terorizem, o čemer se bosta z avtorjem pogovarjala zgodovinar Claudio Venza in docent italijanske književnosti Roberto Dedenaro.

Muzikal Maximilian - miramarski princ

Na odru gledališča Orazio Bobbio bo danes in jutri ob 20.30 zaživel muzikal *Maximilian - miramarski princ* v režiji Andree Binettija. Za plesne vlože bo poskrbela skupina akademije Artinscena pod vodstvom koreografinje Marie Brune Raimondi. Za vstopnico boste morali odšteti 15 oz. 10 evrov (brezplačno parkirnišče na tržaškem sejmišču - vhod s Trga de Gasperi).

O grški diaspori

Grška fundacija za kulturo v sodelovanju s tržaško univerzo in grško skupnostjo v Trstu vabi danes ob 17.30 v dvorano Filoxenia (Ul. Mazzini 3) na predstavitve knjige profesorja Jannisa Korinthiosa *I Greci di Napoli e del Meridione d'Italia dal XV al XX secolo*. Docent iz Kalabrije objavil več desetletne raziskave o diaspori v južni Italiji, s posebno pozornostjo do grške skupnosti v Neaplju.

MERČE - Val nezadovoljstva, ki se širi po Sloveniji, zajel tudi s satirično žilico navdahnjene Merčane

Pustno začinjen politični protest

V sežanski občini se le redko katera vaška skupnost ponaša s tako razvejano družbeno dejavnostjo, kot jo gojijo prebivalci Merč. Podobno kot po vsej Sloveniji tudi med njimi trenutno narašča socialno-politično nezadovoljstvo, ki pa bo za priložnost openske povorke pustno začinjena. Dogajanju v Ljubljani in po drugih večjih mestnih središčih sledijo z veliko pozornostjo, vendar tudi v manjši kraški vasi se dobesedno nekaj kuha.

»Popolnoma podpiramo umirjene in poštene proteste. Ekscese in neredne pa absolutno obsojamo, zato smo si tudi na pustni način privoščili marsikaterega našega politika,« je v svoji kamnoseški delavnici dejal Ivan Žiberna. Tu nastaja tudi del voza, ki bo letos imel namreč večje razsežnosti v primerjavi z lansko različico. Nadvse aktiven in zgovoren gospod Žiberna, ki hkrati predseduje vaškemu razvojnemu društvu Merišče, nam je razkril le veliki kotel. Ob njem bodo stali zaslužni politiki, ki so slovenskim državljanom zakuhali res neokusno jed. Za njimi pa pod skupnim naslovom »Politiki kuhajo« napovedujejo še daljšo krsto in shod protestnikov.

Sicer vzdušje v kamnoseški delavnici ni bilo nikakor pogrebno, saj Merčane vodi povsem satirično načelo, ob katerem uživajo tudi najmlajši. Za priložnostne slike so se tako ob velikem modrem kotlu zbrali tudi mali Rene, Klarisa, Tilen, Evelin, Klemen in Špela. S starejšimi pustarji komaj čakajo na Kraški pust, ko se bodo končno lahko preoblekli v posebne pustne maske. Otroškim maskam se bodo pridružili še protestniki z barvanimi lasuljami in številnimi zbadljivimi transparenti.

Pustarji iz Merč pa si vsekakor zaslužijo posebno priznanje. Po več letih so postali že stalnica Kraškega pusta onstran bivše meje, ki je včasih še vedno preveč prisotna v mislih marsikaterega Primorca. Kljub vsemu pa je doživljanje pusta v Merčah izredno zdravo in preprosto. Ne spuščajo se v posebne tehnične vragolije in pikolovsko piljenje detajlov. Izdelava pustnega voza, tako kot prirejanje številni drugih dogodkov, je za Merčane dokazovanje pristnega vaškega povezovanja in bogate tradicije, kar jim nedvomno predstavlja velik ponos.

Andrej Marušič

več fotografij na www.primorski.eu

GORICA - Pomoč mladim in podjetjem, ki zaposlujejo

Pekli bodo kruh ... diplomi navkljub

Med 99 kandidati tudi 11 diplomantov - Do 8.000 evrov za stalno zaposlitev

Poklic peka ima take značilnosti, za katere bi človek na prvi pogled menil, da mlade odvrta. Komu se danes sploh še ljubi vstati ob treh ali štirih zjutraj in nato nekaj ur preživeti ob vročih krušnih ali električnih pečeh? In v zameno vsak mesec prejeti le 500 evrov?

Odgovor se glasi: vsaj devetindevdesetim mladim Goričanom in Goričankam, tudi takim, ki so zaključili študij in imajo v žepu univerzitetno diplomu. Toliko se jih je

namreč prijavilo na tečaj pekarstva in slaščičarstva, ki ga goriška pokrajinska uprava prireja v sklopu projekta Poklicne delavnice (Botteghe di mestiere) pod okriljem državnega programa Vajeništvo in obrtniški poklici (AMVA). Med 99 kandidati je bilo 47 fantov in 52 deklet med 18. in 29. letom starosti; večina ima višješolsko diplomu, enajst kandidatov pa tudi univerzitetno.

Na Goriškem je projekt kot omejeno zajel pekarski sektor, vanj pa se

je vključilo devet pekarn in slaščičarn. Te bodo v prihodnjih osemnajstih mesecih zaposlile trideset vajencev (toliko so jih namreč v končni fazi pristopili k projektu). Vsak bo poklic peka in slaščičarja spoznaval šest mesecev, v zameno pa prejemal mesečno štipendijo v višini 500 evrov.

Poklicne delavnice so eden od projektov, s katerimi skuša Pokrajina Gorica priskočiti na pomoč brezposelnim ali trenutno nezaposlenim mladim (med 18. in 35. letom). Predvsem

Poklic peka postaja za mlade spet vabljev

ARHIV

pa podjetjem, ki jih nameravajo zaposliti. Na včerajšnji tiskovni konferenci je odbornica Bianca della Pietra spomnila, da bo danes stopil v veljavo nov razpis Mladi preko krize, ki predvideva dodelitev nepovratnih sredstev v višini 8.000 € tistim delodajalcem, ki bo-

do za nedoločen čas zaposlili brezposelno mladino. Predvideno je tudi povračilo stroškov za njihovo usposabljanje. Odbornica je spomnila tudi na sredstva, ki jih spodbujanju stalnega zaposlovanja namenjata deželni zakon 18/2005 in zavod INPS. (pd)

NAŠ POGOVOR - Lingvistka Matejka Grgič o učenju slovenščine v našem prostoru

Slovenščine se ne učimo v šoli, ampak v vsakdanjem življenju

DIJAŠKI DOM Veliko zanimanje staršev

V sklopu vsakoletnih srečanj, ki jih Dijaški dom Simona Gregorčiča posveča staršem, je v ponedeljek potekal pogovor z naslovom »Slovenska šola: premišljena izbira«. Udeležilo se ga je veliko mam in očetov, ki so svoje otroke že vpisali ali bi jih v bodoče radi vpisali v slovenske jasli, vrtnice in šole. Staršem so želeli namreč predvsem predstaviti značilnosti slovenskih šol, ki jih v zadnjem desetletju obiskuje vse več otrok iz mešanih ali italijanskih družin.

Ponedeljkovo srečanje, ki je potekalo v obliki pogovora s starši, sta vodili psihoterapevtka in strokovnjakinja za psiholingvistiko Suzana Pertot (med drugim tudi avtorica priročnika Dvojezično otroštvo: navodila za uporabo) ter Matejka Grgič, znanstvena direktorica Slovika, ki se poklicno ukvarja s poučevanjem slovenščine in lingvistiko.

Suzana Pertot je spregovorila o bolj psiholoških vidikih, na primer o tem, kako se italijansko govoreči otroci vključujejo v slovensko okolje, o našem identifikiranju s enim ali drugim jezikom ... Matejka Grgič pa predvsem o tem, kako se otroci najlažje naučijo slovenščine. (pd)

»Vsi si predstavljamo, da se bodo naši otroci naučili slovenščine v slovenski šoli, raziskave, opravljene tudi v drugih državah, pa dokazujejo ravno nasprotno: jezika se v največji meri naučimo spontano, v vsakdanjem življenju.«

Znanstvena direktorica Slovenskega izobraževalnega konzorcija (Slovik) Matejka Grgič, je po poklicu jezikoslovka. V preteklosti je na novogoriški univerzi vodila program slovenistike, na raznih univerzah je bila lektorica za slovenski jezik, ukvarjala se je semiotiko in filozofijo jezika. Skupini staršev je pred dnevi v Dijaškem domu spregovorila o usvajanju jezikov (glej sosednji članek).

»Starše vedno presenetijo podatki, da se jezika ne naučimo v šoli, ampak tako rekoč mimogrede. Kdor nima možnosti, da bi se jezika učil v vsakdanjem življenju, bo dejansko izgubil okrog osemdeset odstotkov jezikovnega znanja. Kdor se bo slovenščine učil samo v šoli, bo sicer poznal sistem pravil, jezika pa ne bo znal uporabljati. Tak najbolj tipičen primer je pri nas učenje tujih jezikov: v enem mesecu pomivanja krožnikov v kaki londonski restavraciji se mladi naučijo veliko več kot med večletnim študijem angleščine v šoli. To je tudi največja razlika med jezikom in ostalimi predmeti: matematike, zgodovine ali zemljepisa se naučimo predvsem v šoli, jezikov pa ne.«

Matejka Grgič pravi, da slovenskim šolam v Italiji nalagamo preveč odgovornosti. »Zavedati bi se morali, da lahko šola nudi le del jezikovnega znanja, če je dobra recimo 30 ali 35%, ne more pa nadomestiti realnega življenja. Jezika se naučijo, ko si ga prisiljen govoriti, na podlagi potrebe. Večkrat mislimo, da se jezik razvija na podlagi možnosti za njegovo rabo, a ni

Matejka Grgič in Suzana Pertot med dobro obiskanim srečanjem v Dijaškem domu

BUMBACA

tako: možnost rabe slovenščine, ki nam jo nudi na primer zaščitni zakon, ima simbolično vrednost, ni pa zadosten pogoj za njeno realno rabo. Ljudje smo po naravi leni, v določenih situacijah raje izberemo italijanščino, ker se nam ta izbira zdi lažja.«

Tudi učenci in dijaki goriških slovenskih šol večkrat raje izberejo italijanščino, saj se s tem jezikom srečujejo doma, na ulici, v društvu. Kako jim lahko torej pomagamo, da bodo kljub temu dobri govorniki slovenskega jezika?

»Vsem dijakom bi morali dati možnost, da gredo še pred maturo na izmenjavo v Slovenijo. Paziti bi tudi morali, da bi njihove popoldanske dejavnosti poteka-

le v slovenskem okolju, recimo, da bi košarkar eno sezono igral za novogoriško društvo. Slovenska društva v Italiji pa bi morala izbirati trenerje, ki ne znajo italijanščine - otroci bi bili z njimi prisiljeni govoriti v slovenščini.«

Mlade bi morali po maturi spodbujati, da se v čim večjem številu odločijo za slovensko univerzo. Ne glede na debato, ali je univerza v Sloveniji boljša kot v Italiji, dejstvo je, da bi tam njihovo življenje potekalo v slovenščini: od jutra, ko bi sedli na avtobus, do noči, ko bi šli v diskoteko.

Najbrž pa bi bilo zelo koristno, če bi vsakemu učencu podarili slovenski računalski program ...«

Vprašanje je, kdo naj začne končno udeležati te predloge, ki bi nedvomno koristili naši skupnosti.

»Na tem področju ni nekega koordiniranega delovanja. Delamo vsak posebej, nekateri z več, drugi z manj strokovnega znanja, v svoje delo vlagamo dosti energije, rezultatov pa ni. Na Sloviku se na primer trudimo, da bi en dijak šel na izmenjavo v Slovenijo, ampak to so le posamezni primeri. Ustvariti bi morali neko strokovno službo, ki bi se kontinuirano ukvarjala s promocijo jezika, ali pa poveriti eni od obstoječih ustanov, da se začne ukvarjati tudi s tem.«

Poljanka Dolhar

KRAS - Prva svetovna vojna

Tudi Tržič bo povezan s čezmejno Potjo miru

Tržiška občinska uprava je tudi na svoje uradne dopise natisnila logotip projekta Kras 2014+ in tako tudi uradno formalizirala svoje sodelovanje v projektu, ki želi kot znano ovrednotiti dediščino prve svetovne vojne. Projekt, o katerem smo že večkrat poročali, vodi Pokrajina Gorica in predvideva številne posege na različnih predelih goriškega Krasa. Načrt arhitekta Paola Bürgija temelji na treh glavnih žariščih in sicer na Debeli grizi (obnova predorov, pešpoti in muzejske stavbe), Redipulji (ureditev območja griča Sant'Elia nasproti kostnice) in rezervatu Doberdobskega in Prelonskega jezera (ureditev pešpoti in dveh razgledišč). Iz Rima pa niso prišla vsa potrebna do-

voljenja, zato z deli niso še začeli.

Na planoti nad Tržičem so že leta 2005 uredili tematski park, posvečen prvi svetovni vojni, kjer se lahko obiskovalci sprehodijo po pešpoteh in si ogledajo jake in razna razgledišča. Kot je včeraj napovedala kulturna odbornica Paola Benes, bodo v sklopu projekta Kras 2014+ tržiški park vključili v širšo mrežo in ga tako povežemo tudi z novo čezmejno Potjo miru, ki obalo Jadranskega morja povezuje z Alpami. V tem vidi dobro priložnost za kulturno in zgodovinsko promocijo Tržiča. V naslednjih mesecih naj bi tudi v mestnem jedru uredili spominsko pot na prvo svetovno vojno in olajšali dostop do trdnjave nad Tržičem.

SAN PIER - Z grožnjami »iztržil« 50 evrov

Ropar na pošti

Z nožem v pesti je privihral v poštni urad in zagrozil klientu pošte, uslužbenca pa so ga spravili v beg s klicem na policijo. Preden je prestrašen planil iz urada, je s pulta pobral 50 evrov in nato pobegnil neznan kam.

Ropar je včeraj »obiskal« poštni urad v Špetru (San Pier d'Isonzo). Vstopil je okrog 13. ure z zakritim obrazom, v pesti je imel nož, s katerim je zavihljal v smeri domačina, ki je stal ob okencu. Zakričal je in zahteval vse denar, kar so ga imeli v blagajni. Še preden je izrekel zadnjo besedo, je poštni uslužbenec zavrnil njegovo zahtevo in hladnokrvno zavrnil številko 113. Za-

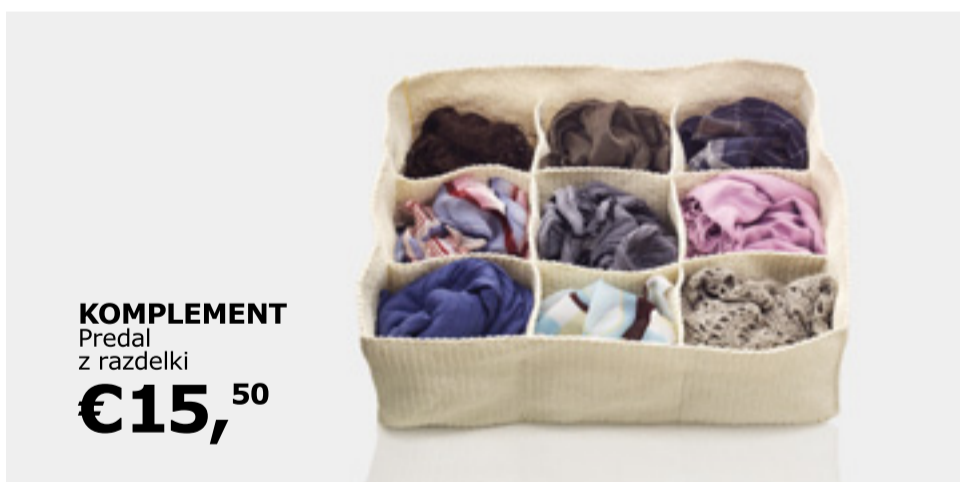
maskiranega moškega je spravil v stisko in ga očitno prestrašil. Ker ni imel namena pričakati sil javnega reda, je pobral 50 evrov, ki jih je na pult pred okencem položil uporabnik pošte, in s svojim skromnim plenom odvihljal iz urada. Na kraj so prišli policija in karabinjerji, ki so začeli zbirati indicije. Bil je moški mlajših let, so povedale priče, očitno ne ravno več v svojem zločinskem poklicu. Na osnovi zbranih obvestil so seveda uvedli preiskavo. Velik preplah je odnesel zlasti domačin, ki mu je ropar grozil z nožem, hladnokrvno ni odreagiraj, a jo je najslabše odnesel, saj je bil prikrajšan tudi za svojih 50 evrov.

©Inter IKEA Systems B.V. 2013 AUGE

KOMPLEMENT
Obešalnik za hlače
€20,⁵⁰

KOMPLEMENT
Predal
z razdelki
€15,⁵⁰

VSAKA STVAR SVOJE MESTO NAJDE.

V trgovini IKEA ne potrebujete veliko, da postavite vse na svoje mesto.

Za člane **IKEA FAMILY** in **IKEA BUSINESS** je zdaj še lažje: od **1. februarja do 14. marca 2013**, ob nakupu omar in dodatkov **PAX/KOMPLEMENT** za vsaj 200€, prejmete 20% vrednosti nakupa v obliki vrednostnega kupona.

Za več informacij o promociji obiščite www.IKEA.it/villesse

www.ikea.it/villesse